

פרשת פקודי/ הרב נעם סמט

פרשת פקודי מביאה אותנו אל סוף המסלול שצעדנו בו בפרשת האחרונות – המעבר מהר סיני אל המשכן. לאחר ארבע פרשיות משכן עמוסות פרטים ופרטי פרטים, מגיע המסע אל סינאו כאשר "כבוד ה'" שנגלה בהר סיני, שב ומתגלה בתוך האוהל שבנה משה. התיאורים בשני המעמדות זהים – כך אצלנו, בהקמת המשכן: "וַיִּכַּס הָעָנָן אֶת אֹהֶל מוֹעֵד וְכָבוֹד ה' מָלֵא אֶת הַמִּשְׁכָּן: (שמות מ, לד)" וכך במעמד הר סיני: "וַיִּשְׁכֶּן כְּבוֹד ה' עַל הַר סִינַי וַיִּכַּסְהוּ הָעָנָן" (שמות כד, טז) ובתווך שבין שני המעמדות – מוליכה אותנו התורה אט אט, בין היתדות והאדנים, היריעות והמחתות, לחוש את הבית נרקם והולך לו.

אלא שהתהליך הזה אינו פשוט בכלל. איך מביאים התגלות ליריעות עיזים? האם ניתן באמת לייצר מסגרות וכלים שיכילו את החריגה האדירה והחד-פעמית של מעמד הר סיני? "כִּי הָאֱמָנָם יֵשֵׁב אֱלֹהִים עַל הָאֶרֶץ?" שואל שלמה כאשר הוא חונך את בית המקדש שבנה, והוא מוסיף וקובע: "הִנֵּה הַשָּׁמַיִם וְהַשָּׁמַיִם הַשָּׁמַיִם לֹא יִכְלְלוּךָ אֵף כִּי הַבַּיִת הַזֶּה אֲשֶׁר בָּנִיתִי:" המתח שבין האינסופיות האלוהית למרחבו המצומצם של הבית, מציב סימני שאלה עמוקים על משמעותו של הפרוייקט הזה ועל האפשרות שלו למלא את יעודו. בעיניי, השאלה הזו שבה ומהדהדת בהיבטים שונים שלה גם בעולמו האישי של כל אחד ואחת מאתנו - כיצד נעים בין האקסטזה והחריגה לבין השגרה היומיומית? האם בינות לטיטולים ולקוטג' יש עוד מקום למפגש ממשי, לפריצה והתגלות של מרחבים חדשים? איך בונים לאהבה בית של ממש?

*

התשובה הראשונה העולה מעיון בפרשה כרוכה בקשב העמוק ובעשייה המדוקדקת. ההדגשה שהמשכן נבנה בדיוק 'כאשר צוה ה' את משה' חוזרת בפרשה לא פחות מ 18 (!) פעמים, בצורות שונות ובהקשרים שונים. התחושה המצטברת היא שהנסיון לשחזר את ההתגלות בבית כרוך בדיוק, בעדינות שבה מתעצב החלל כך שיותאם בדיוק לתפקידו העתידי. משה, בצלאל ואהליאב ניגשים למלאכה מתוך קשב עמוק לחוויית ההתגלות, והקשב הזה מאתר בהתגלות עצמה את השאיפה העמוקה לבית. המשכן והכלים נבנים כהמשך מדוקדק למעמד הר סיני – "וַיֵּרָא וַעֲשֵׂה בְּתַבְנִיתָם אֲשֶׁר אֶתָּה מְרָאֶה בְּהָר: (כה, ד)". הפאתוס של ההתגלות מומר בעדינות הביצוע, בציות המדוקדק. נדמין לעצמנו זוג צעיר המעצב את ביתו החדש. האנרגיות המתפרצות של הזוגיות החדשה מתועלות אל הדיון העדין בשאלות הרוח גורל, כמו מקומה של התמונה על הקיר או צבע הריפוד של הספות. מושא הדיון עצמו כמובן אינו חשוב כל כך, אבל היצירה המשותפת עצמה היא המרחב שבו מתמקמת הזוגיות המתהווה.

בהקשר הדתי הרחב, ניתן לראות כך את הקיום ההלכתי: המרת ההתגלות אל הציות, ההתכנסות אל ההלכה. האנרגיות הכאוטיות של ההתגלות מבקשות להן מקום לנוח בו, ובתהליך הזה הן מוטמעות אל תוך הדיוק במעשה. המבט שהיצענו כאן מציע לראות את התהליך הזה לא רק ככניעה, אלא כתנועה עדינה של קשב מדויק והדדי.

*

אבל את הקשב הזה צריך להמשיך גם הלאה אל תוך החיים. אין די בעצם העשייה. הציות והעדינות המדויקת יכולים לחולל מרחב מתאים, אבל אין בהם די כדי לחולל מפגש. הדבר בולט בסצינה הטראגית שבסיום הפרשה, כאשר בסיומו של ספר שמות, בהרף העין התהומי שבין ספר לספר – משה נשאר בחוץ. באופן סימבולי, אותו משה שטרח להקים את המשכן עד שנתקיים בו "וְכָל מִשָּׁה אֶת הַמֶּלָאכָה: (מ,לג)" לומד באופן החריף ביותר שטרחתו איננה הופכת אותו לבעל הבית – "וְלֹא יָכֹל מִשָּׁה לְבֹא אֶל אֹהֶל מוֹעֵד (מ,לה)". אמנם, השכינה שרתה בבית, וכבוד ה' מלא את המשכן, אלא שהמרחב שנוצר כשלעצמו, עדיין אינו מחולל את הפנייה והדיבור. הניגוד בין המעמד הזה לבין הר סיני בולט. כך בפסיקתא כאן: "ולא יכול משה לבוא אל אהל מועד. וכתב ויבא משה בתוך הענן (שמות כד יח), מלמד שנעשה לו שביל ונכנס לתוך הענן, אבל כאן לא יכול לבוא עד שקראו אותו, שנאמר ויקרא אל משה:"

הצעד הבא וההכרחי מציץ אלינו מפתחו של החומש הבא – הקריאה מן הבית – "וְיִקְרָא אֶל מִשָּׁה וַיְדַבֵּר ה' אֵלָיו מֵאֹהֶל מוֹעֵד...". זו היא ההזמנה להמשיך המפגש הישיר, שהוא הפתח לקרבה הממשית הבאה לידי ביטוי במעשה הקרבנות. המעשה, גם כאשר הוא נעשה באופן מדויק וגם כאשר מפעמות בו אנרגיות דתיות עמוקות עלול עדיין להשאיר את האדם בחוץ. האפשרות להמשיך ולחולל את המפגש תלויה בקשב אל הקריאה שבתוך הבית ובהענות אליה. הקריאה הזו היא ההזמנה וההזדמנות להמשיך משהו מן המפגש הראשוני, מן הפנים אל פנים שבהר סיני. הקמת המשכן מחוללת את המרחב שלתוכו יכולה האש שעל ההר להתכנס, ומשם היא מזמינה את המשך הדיבור וההתגלות. ובחזרה אל ההקשר הדתי היומיומי – אם המעשה ההלכתי הוא הנסיון לאפשר להתגלות מרחב, הרי שהצעד הבא דורש בקשה של הקריאה הבוקעת מן המרחב הזה, ומזמינה אותנו להמשיך את השיח החי, את המפגש הממשי. לולא הענות לקריאה הזו – אנחנו עלולים להישאר בחוץ...